

13.1 Κατασκευές της φύσης

ΡΗΜΑΤΑ : Ενεργητικά και Παθητικά

Τι είναι η φωνή;

Στην ελληνική γλώσσα χωρίζουμε τα ρήματα ανάλογα με την κατάληξή τους, στο α' πρόσωπο της οριστικής, σ' αυτά που τελειώνουν σε -ω ή -ώ και σε αυτά που τελειώνουν σε -μαι. π.χ. **τρέχω, γελώ, αδικώ, σφυρίζω, ανεβαίνω, κοιμάμαι, ντύνομαι, φιλιέμαι, περιποιούμαι** κ.τ.λ.

Αυτές οι δυο κατηγορίες ρημάτων λέγονται **φωνές**. Έτσι,

- όσα ρήματα τελειώνουν σε **-ω** ανήκουν στην **ενεργητική φωνή**, ενώ
- όσα ρήματα τελειώνουν σε **-μαι** ανήκουν στην **παθητική φωνή**.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Πολλά ρήματα τα συναντάμε **και στις δυο** φωνές, π.χ. γράφ**ω** – γράφο**μαι**, μιλό**ω** – μιλιέ**μαι**.

Υπάρχουν ρήματα που τα συναντάμε **μόνο στην ενεργητική** φωνή, π.χ. ζ**ω**, ξυπν**ώ**, τρέχ**ω**

Υπάρχουν ρήματα που τα συναντάμε **μόνο στην παθητική** φωνή, π.χ. έρχο**μαι**, φαίνο**μαι**. Τα ρήματα που έχουν μόνο παθητική φωνή ονομάζονται **αποθετικά**.

Φωνές ονομάζονται οι δύο μεγάλες κατηγορίες των ρημάτων, η **Ενεργητική** που περιλαμβάνει τα ρήματα που καταλήγουν σε -ω και η **Παθητική** που περιλαμβάνει τα ρήματα που καταλήγουν σε -μαι.

Πώς βρίσκουμε σε ποια φωνή ανήκει ένα ρήμα;

Είπαμε ότι:

στην **ενεργητική** φωνή ανήκουν όσα ρήματα έχουν στο α' ενικό του ενεστώτα κατάληξη **-ω**

στην **παθητική** φωνή ανήκουν όσα ρήματα έχουν κατάληξη στο α' ενικό του ενεστώτα σε **-μαι**.

Συνεπώς, μόλις δούμε ένα ρήμα να τελειώνει σε -ω, καταλαβαίνουμε ότι ανήκει στην ενεργητική, ενώ το ρήμα που τελειώνει σε -μαι ανήκει στην παθητική.

Αν μας δοθεί ένας τύπος του ρήματος που δεν είναι στο α' ενικό του ενεστώτα, τότε εμείς, για να καταλάβουμε σε ποια φωνή ανήκει, θα το μεταφέρουμε στο α' ενικό του ενεστώτα, δηλαδή στο εγώ και τώρα, π.χ.

τύπος ρήματος (εγώ τώρα...)	στο α' ενικό ενεστώτα	θα είναι
γέλασα	γελώ	ενεργητική
γελάστηκα	γελιέμαι	παθητική
έχω φιλήσει	φιλώ	ενεργητική
έχω φιληθεί	φιλιέμαι	παθητική

Τι είναι οι συζυγίες του ρήματος;

Χωρίσαμε ως τώρα τα ρήματα, σύμφωνα με την κατάληξη στο α' ενικό του ενεστώτα, σε δύο φωνές, την ενεργητική και την παθητική. Όμως, επειδή είμαστε προσεκτικοί και μελετηροί, διαπιστώσαμε ότι μπορούμε να χωρίσουμε τα ρήματα και σ' άλλες μικρότερες κατηγορίες, ανάλογα με τον τονισμό τους. Για παράδειγμα τα ρήματα της ενεργητικής φωνής δεν τονίζονται όλα στην ίδια συλλαβή, και από τα ρήματα της παθητικής άλλα τελειώνουν σε **-ομαι** και άλλα σε **-ιέμαι** ή **-ούμαι**. Για πρόσεξε τα παρακάτω:

α'	β'
λύνω, γράφω, ντύνω, ξέρω, αφήνω	μιλάω-μιλώ, γελάω-γελώ, αδικώ
λύνομαι, γράφομαι, ντύνομαι	μιλιέμαι, γελιέμαι, αδικιέμαι-αδικούμαι, φοβάμαι

Όπως διαπιστώνεις από τα ρήματα της ενεργητικής φωνής άλλα **τονίζονται** στην **παραλήγουσα**, (α' στήλη) ενώ άλλα **τονίζονται** στη **λήγουσα** (β' στήλη). Από τα

ρήματα της παθητικής φωνής άλλα τελειώνουν σε -ομαι και **τονίζονται** στην **προπαραλήγουσα** κι άλλα τελειώνουν σε -ιέμαι ή -ούμαι ή -άμαι και **τονίζονται** στην **παραλήγουσα**.

Χωρίζουμε τα ρήματα ανάλογα με τον τονισμό τους σε δύο **συζυγίες**:

Στην **α' συζυγία** κατατάσσονται τα ρήματα που **τονίζονται** στην **παραλήγουσα** της ενεργητικής π.χ. **τρέχω**, **παίζω** ή στην **προπαραλήγουσα** της παθητικής, π.χ. **λύνομαι**, **γράφομαι**

Στη **β' συζυγία** κατατάσσονται τα ρήματα που **τονίζονται** στη **λήγουσα** της ενεργητικής, π.χ. **μιλώ**, **γελώ** (ή στην παραλήγουσα αν είναι σε -άω, μιλάω) και στην **παραλήγουσα** της παθητικής, π.χ. **μιλιέμαι**, **προσποιούμαι**, **φοβάμαι**.

Μελετώντας πάλι τα ρήματα της **β' συζυγίας**, διαπιστώνουμε από τον τρόπο που κλίνονται ότι δεν έχουν τις ίδιες καταλήξεις:

ενεργητική

αγαπώ ή αγαπάω	θεωρώ
αγαπάς	θεωρείς
αγαπά ή αγαπάει	θεωρεί
αγαπάμε ή αγαπούμε	θεωρούμε
αγαπάτε	θεωρείτε
αγαπούν(ε)	θεωρούν

παθητική

αγαπιέμαι	θεωρούμαι	θυμούμαι/άμαι
αγαπιέσαι	θεωρείσαι	θυμάσαι
αγαπιέται	θεωρείται	θυμάται
αγαπιόμαστε	θεωρούμαστε	θυμούμαστε/θυμόμαστε
αγαπιέστε ή αγαπιόσαστε	θεωρείστε	θυμάστε/θυμόσαστε
αγαπιούνται ή αγαπιόνται	θεωρούνται	θυμούνται

Αφού διαφέρουν ως προς τον τρόπο που κλίνονται, ας τα κατατάξουμε σε δύο τάξεις.

- Στην **α' τάξη** θα ανήκουν εκείνα τα ρήματα της β' συζυγίας που κλείνονται στην ενεργητική σε **-ώ, -άς, -ά** και στην παθητική σε **-ιέμαι, -ιέσαι, -ιέται**
- Στη **β' τάξη** θα ανήκουν εκείνα τα ρήματα της β' συζυγίας που κλείνονται στην ενεργητική σε **-ώ, -είς, -εί** και στην παθητική σε **-ούμαι, -είσαι, είται ή ούμαι/άμαι, -άσαι, -άται**

Μετατροπή Ενεργητικής σύνταξης σε Παθητική και αντίστροφα

Ενεργητική – παθητική σύνταξη

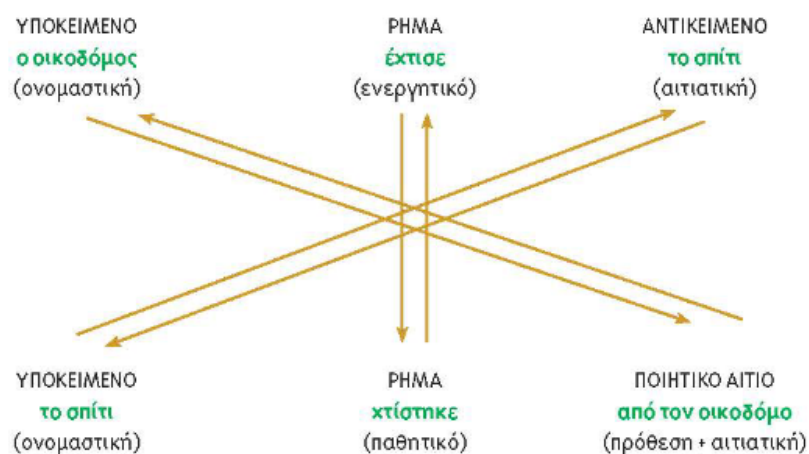
Πώς μετατρέπουμε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική

- Το ρήμα από ενεργητικό γίνεται παθητικό.
- Το αντικείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται υποκείμενο του παθητικού ρήματος (σε ονομαστική πτώση).
- Το υποκείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται ποιητικό αίτιο (πρόθεση *από* και πτώση αιτιατική).

Πώς μετατρέπουμε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική

- Το παθητικό ρήμα γίνεται ενεργητικό.
- Το ποιητικό αίτιο του παθητικού ρήματος γίνεται (χωρίς την πρόθεση) υποκείμενο του ενεργητικού ρήματος (σε ονομαστική πτώση).
- Το υποκείμενο του παθητικού ρήματος γίνεται αντικείμενο του ενεργητικού ρήματος (σε αιτιατική πτώση).

Ενεργητική – παθητική σύνταξη

Πώς περιγράφουμε ένα κτίριο ;

Για να περιγράψουμε ένα κτίριο γράφουμε :

- Πού βρίσκεται
- Πότε και από ποιον (αν γνωρίζουμε) χτίστηκε
- Ποια είναι η ιστορία του
- Πώς είναι το κτίριο ; (Προχωράμε από έξω προς τα μέσα
 - Ποια είναι η γενική εντύπωση που δημιουργεί
 - Ποια είναι τα γενικά χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής του
 - Από τι υλικά είναι φτιαγμένο
 - Πόσους και ποιους χώρους έχει
- Χώροι και αντικείμενα που μας κάνουν εντύπωση
- Πώς χρησιμοποιείται σήμερα
- Τι συναισθήματα ή τι σκέψεις μας δημιουργεί

Για να περιγράψουμε ένα κτίριο χρησιμοποιούμε :

- ενεστώτα στο γ' πρόσωπο και παρελθοντικούς χρόνους όταν αναφερόμαστε στην ιστορία του.
- λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν τόπο
- και όσο περισσότερα επίθετα μπορούμε

Παράδειγμα περιγραφής κτιρίου :

Ήμουνα μωρό κι άκουγα να μιλάνε στο χωριό για τον Καλούδη.

Ο γερο - Καλούδης ήταν μεγάλος και τρανός σ' όλη την Αίγινα. Η περιουσία του δε λογαριαζόταν. Ήταν καλός άνθρωπος, θεοφοβούμενος, πονετικός κι εργατικός. Είχε αγαπήσει μια χωριανή που η ομορφιά της δεν είχε ταίρι. Την παντρεύτηκε με

νταούλια και βιολιά και το φαγοπότι κράτησε τρεις μέρες και τρεις νύχτες. Μα φαίνεται πως την έφαγε το κακό μάτι. Πέθανε πάνω στη γέννα αλλά έζησε το παιδί.

Ο μπαρμπα - Καλούδης αγάπαγε πολύ τη γυναίκα του και πόνεσε σαν την έχασε. Δεν άντεξε να ζει στη Χώρα, που όλα τού θύμιζαν τη γυναίκα του, κι ήρθε εδώ στη Βαγία κι έχτισε τούτο το σπίτι.

Η μάνα μου λέει πως τέτοιο σπίτι δεν έχει ξαναχτιστεί.

Ήταν δίπατο με εξωτερική ξύλινη σκάλα. Στα σκαλοπάτια είχε γαστριά με ασπροκόκκινες γαριφαλίνες που φτάνανε ίσαμε το χώμα. Η εξωτερική ξύλινη πόρτα ήταν γεμάτη λουλούδια. Τα παντζούρια, που ήταν κι αυτά ξύλινα, κλείναν προς τα μέσα. Είχε σκεπή με κεραμίδια και στην κορφή έναν πέτρινο σταυρό. Φάνταζε σαν ξωκλήσι. Όποιος περνούσε μπροστά έκανε το σταυρό του με ευλάβεια. Στο φράχτη, χτισμένος με χοντρές πέτρες, χιλιάδες μπλε κρίνοι και μια απριλιάτικη τριανταφυλλιά σε τρέλαιναν με την ευωδιά τους. Το χειμώνα οι αμυγδαλιές ήταν όλες ανθισμένες. Σωστός παράδεισος.

Στην πάνω κάμαρα υπήρχε η εικόνα της Θεοτόκου. Στο μισοχώρι του μαγειρειού, ένα χτιστό κανάτι για κουταλοθήκη και παραδίπλα το τζάκι με τις αγκωνές του πάντα ασβεστωμένες. Αντίκρου του τζακιού είχε ένα ράφι με πλουμιστά τσανάκια. Έτρωγαν χάμω, ολόγυρα στο σοφρά, πάνω σε μαξιλάρες υφαντές ή σε γιδίσιο χαλί. Ό,τι έκανε ο Καλούδης το 'κανε με μεράκι, κι ας ήταν πονεμένος ο άμοιρος.

Στο χωριό μας, τα σπίτια ήταν φτωχικά. Το σπίτι του Καλούδη μάς φάνταζε παλάτι του παραμυθιού και κέντριζε τη φαντασία μας. Αχ, και να μπορούσαμε να μπούμε μέσα, να δούμε τα χνάρια του παλιού αρχοντικού.

Μια μέρα ξεκινήσαμε για να το εξερευνήσουμε. Ο κήπος ήταν χορταριασμένος. Το πορτάκι, ξεχαρβαλωμένο, ήταν ορθάνοιχτο. Ο τοίχος της περίφραξης, χτισμένος με χοντρές πέτρες, έστεκε όρθιος.

Η εξωτερική ξύλινη πόρτα, που κάποτε ήταν γεμάτη λουλούδια, είχε γκρεμιστεί και δεν έφτανε ίσαμε πάνω. Στέκαμε όλοι φοβισμένοι. Κοιτούσαμε το κουφάρι του παλιού σπιτιού με τ' ανοιχτά παράθυρα. Ένα πρόσωπο που του 'χαν βγάλει τα μάτια. Μπήκαμε στον κήπο. Σε λίγο βρεθήκαμε όλοι μέσα. Το λιγοστό φως έμπαινε από τ' ανοιχτά παράθυρα. Τα ξύλινα παντζούρια, τώρα πια, δεν κλείναν αλλά κρέμονταν ξεχαρβαλωμένα από τους ρεζέδες τους. Μεγάλες αράχνες είχαν υφάνει παντού τα δίχτυα τους κι ανεβοκατέβαιναν από τις μεταξένιες κλωστές τους.

Πού ήταν τα πλούτη του Καλούδη;

Ζωρζ Σαρή, Τα στενά παπούτσια, εκδ. Πατάκη